

## POSTANOWIENIE

25 lipca 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Dariusz Zawistowski (przewodniczący)

SSN Roman Trzaskowski

SSN Agnieszka Piotrowska (sprawozdawca)

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 25 lipca 2023 r. w Warszawie,  
zażalenia D. G.

na wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi  
z 19 października 2022 r., I ACa 1615/21,  
w sprawie z powództwa D. G.  
przeciwko M. G.  
o ochronę dóbr osobistych,

**oddala zażalenie.**

(A.D.)

## UZASADNIENIE

Wyrokiem z 19 października 2022 r. Sąd Apelacyjny w Łodzi uchylił zaskarżony apelacją pozwanego M.G. wyrok Sądu Okręgowego w Łodzi z 9 listopada 2021 r., zniósł postępowanie przed tym Sądem poczynając od 14 maja 2021 r. i przekazał sprawę Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania. Uchylenie to nastąpiło z powodu dostrzeżonej przez sąd odwoławczy nieważności postępowania (art. 386 § 2 k.p.c.), polegającej na pozbawieniu pozwanego możliwości obrony przysługujących mu praw w postępowaniu przed Sądem Okręgowym (art. 379 pkt 5 k.p.c.) przez odmowę odroczenia rozprawy wyznaczonej na dzień 14 maja 2021 r., kontynuowanie postępowania w tym dniu bez udziału przyznanego pozwanemu pełnomocnika z urzędu, mimo wniosku M.G. o zmianę osoby pełnomocnika z urzędu.

W zażaleniu na to postanowienie (art. 394<sup>1</sup> § 1<sup>1</sup> k.p.c.) powódka D.G. zarzuciła naruszenie art. 379 pkt 5 k.p.c. w zw. z art. 4<sup>1</sup> k.p.c. w sytuacji, w której pozwany nadużywa przysługujących mu uprawnień procesowych w celu torpedowania postępowania, naruszenie art. 118 § 1 w zw. z art. 94 § 1 k.p.c., art. 28 ust. 2 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze, art. 118 § 3, art. 94 § 2 oraz art. 369 § 1 w związku z art. 368 § 1 pkt 2 i 3 k.p.c. Formułując te zarzuty, powódka domagała się uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania.

### **Sąd Najwyższy zważył co następuje:**

Ustawowe przesłanki uchylenia orzeczenia sądu pierwszej instancji zostały w art. 386 § 2 i 4 k.p.c. określone wąsko, stąd w przypadku wniesienia na podstawie art. 394<sup>1</sup> § 1<sup>1</sup> k.p.c. zażalenia na orzeczenie kasatoryjne sądu drugiej instancji, kognicja Sądu Najwyższego ogranicza się do kontroli prawidłowości zakwalifikowania określonej sytuacji procesowej jako odpowiadającej przyjętej podstawie uzasadniającej, w myśl właściwych przepisów procesowych, tego rodzaju rozstrzygnięcie.

W zażaleniu powódka zakwestionowała stanowisko Sądu Apelacyjnego, że w sprawie doszło do nieważności postępowania pierwszoinstancyjnego z przyczyny wskazanej w art. 379 pkt 5 k.p.c. Stosownie do ugruntowanego w orzecznictwie Sądu Najwyższego poglądu, przytoczona podstawa nieważności zachodzi w sytuacji, w której wskutek naruszenia przepisów postępowania przez sąd lub przeciwnika procesowego, strona nie miała możliwości podejmowania działań służących jej interesowi, popierania swojego żądania lub obrony przed żądaniami przeciwnika, zgłaszania stosownych twierdzeń lub wniosków dowodowych (zob. wyrok z 10 maja 1974 r., II CR 155/74, OSPiKA 1975 , nr 3, poz.66).

W rozpoznawanej sprawie, Sąd pierwszej instancji postanowieniem z 7 lipca 2020 r. zwolnił pozwanego M. G. od kosztów sądowych w całości i ustanowił dla niego pełnomocnika z urzędu, którym została – zgodnie z decyzją Okręgowej Rady Adwokackiej (dalej: ORA) w Ł. – adv. M. C. Postanowieniem z 15 stycznia 2021 r. Sąd Okręgowy uwzględnił wniosek adv. M.C. i zwolnił ją od obowiązku zastępowania pozwanego z urzędu. Na jej miejsce ORA wyznaczyła adv. P.N., który stawiał się wraz z pozwanym na rozprawę w dniu 14 maja 2021 r. Na tej rozprawie pozwany oświadczył, że wypowiada pełnomocnictwo adv. P.N., co powinno pociągnąć za sobą właściwe działanie Sądu Okręgowego, polegające przede wszystkim na pouczeniu pozwanego, że z obowiązku udzielania pomocy prawnej stronie (zastępowania w sprawie) przez adwokata i radcę prawnego z urzędu może zwolnić tylko sąd, który go ustanowił. Sąd Okręgowy nie odebrał od pozwanego wyraźnego oświadczenia, czy rezygnuje w ten sposób definitywnie z pomocy prawnej udzielonej mu z urzędu ani nie uświadomił pozwanemu, do czego może prowadzić jego oświadczenie i ogólnie jego zachowanie w tej sprawie, w tym także z perspektywy ewentualnej kwalifikacji zachowania pozwanego jako nadużycia przez niego prawa procesowego. Z akt sprawy wynika, że po tym oświadczeniu pozwanego, adwokat P.N. opuścił salę rozpraw, przy braku reakcji ze strony Sądu Okręgowego. W ten sposób pozwany został pozbawiony potrzebnej mu pomocy prawnej. Sąd Okręgowy oddalił następnie wniosek pozwanego o odroczenie rozprawy w dniu 14 maja 2021 r. i kontynuował w tym dniu, a także w dniu 12 października 2021 r., postępowanie rozpoznawcze bez udziału

pełnomocnika pozwanego z urzędu, zakończone wydaniem niekorzystnego dla pozwanego wyroku. Pozwany nie tylko nie złożył nigdy oświadczenia, że rezygnuje z fachowej pomocy prawnej pełnomocnika z urzędu, ale podtrzymał swój wniosek o wyznaczenie mu innego pełnomocnika w miejsce dotychczasowego i odroczenie rozprawy zarówno w dniu 14 maja 2021 r., jak i w dniu 12 października 2021 r. Wnioski pozwanego o odroczenie tych rozpraw zostały oddalone, a pozwany pozbawiony pomocy fachowego pełnomocnika z urzędu, mimo istnienia takiej potrzeby, stwierdzonej przez Sąd Okręgowy w postanowieniu przyznającym pozwanemu pełnomocnika z urzędu. Sąd pierwszej instancji zaniechał wydania ewentualnego postanowienia w przedmiocie zwolnienia adwokata P.N. z tej funkcji po odebraniu od pełnomocnika stosownego oświadczenia, jak uczynił to wcześniej w przypadku adw. M.C., nie wydał także ewentualnego postanowienia w przedmiocie cofnięcia ustanowienia pełnomocnika z urzędu dla pozwanego (art. 120 § 1 k.p.c.), ani nie udzielił pozwanemu stosownych pouczeń lub ostrzeżeń (art. 4<sup>1</sup> k.p.c.).

W sytuacji, w której powódka była reprezentowana przez fachowego pełnomocnika procesowego ustanowionego z urzędu, doszło w postępowaniu pierwszoinstancyjnym do naruszenia praw pozwanego i równowagi pozycji stron, co wskazuje na trafność kwestionowanego w zażaleniu stanowiska Sądu Apelacyjnego. Odnosząc się do twierdzeń powódki o nagannej postawie pozwanego oraz nadużywaniu przez niego prawa procesowego, należy podnieść, że kwestia ta powinna pozostać w polu widzenia Sądu Okręgowego przy ponownym rozpoznawaniu sprawy w przekazanym zakresie i znaleźć wyraz w stosownych pouczeniach tego Sądu kierowanych do pozwanego i informującego go o ewentualnych negatywnych dla niego konsekwencjach tego rodzaju postępowania.

W tym stanie rzeczy, orzeczono, jak w sentencji (art. 394<sup>1</sup> § 3 w zw. z art. 398<sup>14</sup> k.p.c.).

(A.D.)

[f.n]

